herpy

FIRBEN

Tegu

Salvator merianae

Salvator merianae er den største af teguerne: en kraftig, klog og dagaktiv øgle fra det østlige og centrale Sydamerika med sorte og hvide bånd. Hannerne bliver op mod 150 cm og vejer flere kilo. Arten skal have et specialbygget terrarie på mindst 300 × 150 × 150 cm, en dyb og fugtig gravebund, kraftig varme og UVB, og den lever 15-20 år. I naturen ligger den i dvale i 4-6 måneder af året.

Familie: Teiidae Engelsk: Argentine Black and White Tegu Tidligere navn: *Tupinambis merianae* Udgivet 17. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**80-150 cm** total længde inkl. hale
Vægt	**2.500-8.000 g**
Levetid	**15-20 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Savanne, tørskov og regnskov**
Sværhedsgrad	**Erfaren**

PASNING

Min. terrarie	**300 × 150 × 150 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-35 °C**
Hotspot	**52-57 °C**
Temperatur, nat	**20-23 °C**
Luftfugtighed	**70-80 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Vinterhvile	**15-20 °C** 17-22 uger
Kost	**Insekter, frugt, planter, hvirveldyr og orme/snegle**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**24-36 mdr.**
Kuldstørrelse	**18-25 æg**
Kuld pr. år	**1-2**
Inkubation	**40-75 dage** ved 29-30 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står på CITES liste II og i EU's bilag B (forordning 338/97) som en del af *Salvator* spp. Handel over grænser kræver derfor CITES- og EU-dokumenter, som udstedes af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV). Ingen teguer står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015). Spørg sælger om dokumentation for dyrets herkomst.

Om arten

Salvator merianae er den største af teguerne: en tungt bygget, muskuløs øgle med et bredt, trekantet hoved, kraftige ben og en lang hale, der er rund i tværsnit. Voksne dyr er sorte med hvide til gråhvide bånd og pletter, der danner vandrette rækker langs kroppen. Nyklækkede unger har en smaragdgrøn snude og forkrop med sorte tegninger. Det grønne bliver sort i løbet af de første måneder, og halen har gule bånd, som med alderen opløses til svage prikker. Halen kan kastes, og den bruges som pisk mod fjender.

Hannerne bliver 120-150 cm inklusive hale og op til 50 cm fra snude til kloak. De får kraftige kinder, fordi kæbemusklerne vokser, især i parringstiden. Hunnerne er tydeligt mindre, op til omkring 90 cm, og vejer 2,5-7 kg. En nyklækket unge vejer omkring 10 g og kan veje 8 kg efter fire-fem år. Væksten er hurtigst i de to første leveår og stopper omkring det fjerde.

Arten blev beskrevet i 1839 som *Salvator merianae* til ære for naturforskeren og kunstneren Maria Sibylla Merian. Fra 1845 og i over 150 år blev den forvekslet med *Tupinambis teguixin* og regnet for samme art. I 1995 fik den igen artsstatus som *Tupinambis merianae*, og i 2012 kom den tilbage i slægten *Salvator*. Ældre litteratur og mange udbredelseskort blander derfor de to arter sammen. *T. teguixin* er bleggul og sort, forbliver meget mindre og har runde pletter på bagbenene. Dyr, der sælges som blå, er en farveform af *S. merianae*; den blå tone viser sig først omkring kønsmodenheden. Hvor udbredelsen møder *Salvator rufescens* i det centrale Argentina, krydser de to arter sig naturligt.

S. merianae er en meget intelligent øgle, der kan trænes og lærer sin holder at kende. Den er alligevel ikke et kæledyr i hundens forstand: den bider, kradser og slår med halen, når den er bange eller trængt, og unge dyr på omkring 45-75 cm går gennem en fase, hvor de er forsvarsparate og hidsige. Et voksent dyr kræver et terrarie, som de fleste hjem ikke har plads til, en kost, der koster meget, og 15-20 års pasning. Dyr, der holdes godt, kan blive over 20 år.

Udbredelse og levested

Salvator merianae lever i det østlige og centrale Sydamerika. Den findes i store dele af Brasilien, fra Rio Grande do Sul i syd til Ceará og Rio Grande do Norte i nordøst og vestpå til Amazonas, og desuden i Uruguay, Paraguay, det østlige Bolivia (Santa Cruz og Beni) og det nordlige og østlige Argentina (blandt andet Formosa og Corrientes). Typelokaliteten er staten Rio de Janeiro.

Mange udbredelseskort er forkerte, fordi arten i lang tid blev forvekslet med andre teguer. Kortet viser den oprindelige udbredelse. Undslupne og udsatte dyr har dannet bestande i Florida og Georgia og er set i South Carolina; de hører ikke til artens naturlige udbredelse.

> **Oprindelig udbredelse:** Brasilien, Uruguay, Paraguay, Bolivia og Argentina.

LEVESTED

Salvator merianae lever i skov, skovbryn, savanne og krat. Plantedækket betyder mindre end jorden, som skal kunne graves i: dyrene bor i selvgravede huler og findes også ved oversvømmede enge, kanaler, damme og vandløb. Om dagen soler de sig og når en kropstemperatur på 32-35 °C. Om natten trækker de sig tilbage i hulen.

Årsrytmen er tydelig. Fra forår til efterår er dyrene aktive, og i den kølige, tørre vinter ligger de i hulen uden at æde i 4-6 måneder. Dvalen er dyb, og stofskiftet falder til omkring en femtedel. Kropstemperaturen i hulen ligger på omkring 17-21 °C. Efter dvalen følger parringstiden, og hunnerne bygger rede af tørt græs, kviste og blade og bliver ved reden. I forplantningstiden, i det sydamerikanske forår fra september til december, holder dyrene en kropstemperatur, der om natten ligger flere grader over hulens, fordi de selv producerer varme. Det er usædvanligt for en øgle.

Arten er altædende og opportunistisk. Den tager insekter, snegle, edderkopper, krebsdyr, frøer, firben, slanger, små pattedyr og fugle, æg og ådsler og store mængder frugt og frø. Voksne æder mere plantekost end unger.

Pasning

TERRARIET

En voksen han skal have et terrarie på mindst 300 × 150 × 150 cm (længde × bredde × højde), og en voksen hun mindst 240 × 120 × 120 cm. Så store terrarier skal bygges eller bestilles specielt. Større er bedre. Unger vokser meget hurtigt og skal flytte til større terrarier, ofte flere gange i løbet af de to første år.

Dyret graver, og bunden er den vigtigste del af indretningen. Giv et dybt lag, gerne 30-60 cm, i det mindste i den ene ende. En blanding af ca. 40 % gødningsfri havejord, 40 % kokosfibre og 20 % legesand med et lag løv ovenpå holder på fugten og er god at grave i. Kokosskaller, cypresbark og eukalyptusbark fungerer også. Undgå tørt sand, pottemuld med tilsætninger og spåner af fyr og gran. Skift hele bunden mindst hvert kvartal, og fjern snavs løbende.

Terrariet skal have frontåbning og net i loftet til ventilation og sikker montering af lamper. Dyret vælter lamper, der ikke sidder fast, så fastgør dem godt, og afskærm dem. Lågen skal kunne låses, for dyret er stærkt og kan springe næsten en meter. Stil en stor, lav vandskål, som dyret kan komme i og op af. Teguer trækker bund ind i vandet og efterlader ekskrementer i det,

så skift vandet dagligt. Giv desuden en skjulekasse med fugtig sphagnum, hvor luftfugtigheden er 90-100 %, og flere tørre skjul.

Dyret holdes enkeltvis. To dyr kan holdes sammen i et terrarie, der er dobbelt så stort, men det er ikke sikkert, at det fungerer. En han og en hun holdes ikke sammen uden for parringstiden, og små dyr holdes ikke sammen med store, fordi de små kan blive ædt.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

TEMPERATUR

Salvator merianae skal have en tydelig gradient. Solpladsen har en overfladetemperatur på 52-57 °C, målt med et infrarødt termometer. Den varme side af terrariet er 32-35 °C og den kølige side 24-29 °C. Alt lys og al varme slukkes om natten, så temperaturen falder til 20-23 °C, og dyret sover dybere.

Brug halogenspots eller glødepærer, som giver varme, der minder om solens. Keramiske varmelegemer og varmemåtter giver svag varme og egner sig ikke til solpladsen. Et voksent dyr er for stort til én pære, så sæt flere pærer tæt sammen, så hele kroppen varmes jævnt. I et terrarie på 120 cm i højden er pærer på omkring 100 W et udgangspunkt; effekten afhænger af afstand, rumtemperatur og net. Mål jævnligt, og undgå lysdæmpere, som nedsætter den dybtgående varme.

Vinterhvile er valgfri i fangenskab. I naturen ligger dyrene i dvale i 4-6 måneder ved 17-21 °C, og unge dyr i fangenskab hviler 4-5 måneder ved 15-20 °C. Et sundt, voksent dyr kan også holdes aktivt, fodret og opvarmet hele året, og det er det rigtige for unger i det første år, nyerhvervede dyr, undervægtige dyr og alle dyr, hvis helbred er usikkert.

Vil man give vinterhvile, gælder reglerne i temaet om vinterhvile: kun raske dyr i god foderstand, en nedtrapning over flere uger og en tom tarm, før temperaturen sænkes. Temaets fastetider dækker dyr op til 3 kg; for teguer på flere kilo er der ingen fastlagt regel, så fasten bør vare mindst en måned, og temperaturen holdes over 13 °C, mens tarmen tømmes. Sænk lysets længde og varmen gradvist, sluk derefter lamperne, og hold 15-20 °C med et dybt, fugtigt gravelag og adgang til drikkevand. Vej dyret før hvilen og med jævne mellemrum, og afbryd hvilen, hvis det taber sig tydeligt eller virker sygt. Opvågningen tager 3-5 dage: hæv temperaturen og lyset gradvist, giv vand først, og tilbyd føde, når dyret er aktivt og varmt.

Læs mere: Varme og temperatur Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden i terrariet skal være 70-80 %. Hold den oppe ved at vande bunden, til den er jævnt fugtig, men ikke mudret, og gentag det ugentligt, og ved at sprøjte dagligt. Flere korte sprøjtninger virker bedre end én lang. Mål med to hygrometre, ét i den varme og ét i den kølige ende, for den kølige side er fugtigere end den varme.

Skjulekassen med fugtig sphagnum giver et lokalt fugtigt sted på 90-100 %, og mosset skiftes ofte, så det ikke mugner. Dyret skal altid have frisk drikkevand.

LYS OG UVB

Salvator merianae er dagaktiv og skal have stærkt lys og UVB 12-14 timer om dagen. Ud over varmepærerne skal terrariet have kraftigt dagslys, der lyser mindst halvdelen af længden op, fx kraftige LED-armaturer. Når vejret tillader det, er direkte sol i et sikret udendørs bur et godt supplement.

Arten hører til Ferguson-zone 3. Brug et T5 HO-rør på 10-14 % i et armatur med reflektor over solpladsen, så røret dækker omkring halvdelen af terrariets længde. Målet er et UV-indeks på 3-4 på solpladsen og lavere andre steder, så dyret kan vælge. Uden net er afstanden mellem rør og ryg typisk 43-55 cm afhængigt af røret; net tager en del af UVB-strålingen, og så skal afstanden være kortere, helst kontrolleret med et UV-måleinstrument. Rørene mister effekt og skiftes efter producentens anvisning.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Salvator merianae er altædende og skal have en varieret kost. Et voksent dyr får omkring 60 % dyrisk føde, 30 % grøntsager og 10 % frugt. Unger under et år får omkring 90 % dyrisk føde, mest insekter, og 10 % grønt med lidt frugt indimellem. I naturen består voksnes maveindhold af 30-60 % planter, mest frugt, men i fangenskab gives frugt sparsomt, fordi dyret bevæger sig mindre og let bliver fedt.

Unger op til 6 måneder fodres 5 gange om ugen, 7-12 måneder 4 gange, 1-2 år 3 gange og voksne 2 gange om ugen. Portionen er omtrent på størrelse med dyrets kranie. Hele byttedyr skal være lidt mindre end kraniet, for teguer tygger ikke maden og kan blive kvalt.

Dyrisk føde: kakerlakker, fårekyllinger, græshopper, melorme, silkeorme, regnorme, snegle (helst med skal), kyllinger og vagtler, mus, rotter, kanin, hakket kylling eller kalkun med kalk, hjerte, hele fisk, rejer og krebs. Hele byttedyr er bedre end kød, fordi de indeholder kalk og andre næringsstoffer. Hakket kød og insekter støves med kalk og multivitamin. Frosne byttedyr tøs op i køleskabet og lunes til omkring kropstemperatur, før de gives. Æg gives helst kogte, fordi rå æggehvide indeholder avidin, som hindrer optagelsen af biotin. Fisk, der indeholder thiaminase (fx sild, makrel, smelt og tun), gives kogte, fordi stoffet nedbryder B1-vitamin.

Grønt: mælkebøtte, grønkål og andre kåltyper, gulerod, squash, græskar og peberfrugt, vasket og skåret i små stykker. Giv aldrig avocado, løg, spinat, salat, broccoli eller aubergine.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Salvator merianae er klog og nysgerrig og kan lære at reagere på sit navn, løse små opgaver for at nå føden og følge enkle kommandoer. Dyrene kan blive meget tamme, hvis de vænnes til mennesker fra unge med rolig og vedholdende håndtering. Unger er sky og forsøger at flygte. Lad dem vænne sig til din hånd, rør ved dem, mens de æder, så de lærer forskel på hånd og føde, og nærm dig fra siden, aldrig pludseligt ovenfra.

Omkring 18-24 måneders alder, når dyret er 45-75 cm langt, går det gennem en periode på nogle måneder, hvor det er forsvarsparat og irritabelt, også selv om det har været tamt. Giv det ro og plads, og brug kraftige handsker, hvis det skal håndteres. Perioden går over. Et voksent dyr har et kraftigt bid, skarpe kløer og en hale, der kan slå som en pisk, så hold afstand, når dyret er bange. Forstyr det aldrig i skjulet.

Dyret graver, klatrer og udforsker og har brug for variation: en dyb gravebund, skjul, grene og store sten. Vask hænder efter kontakt med dyret og terrariet, for *Salmonella* er almindelig hos krybdyr.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Dyrene bliver kønsmodne omkring tredje leveår, når hunnerne vejer omkring 1,5 kg. Hannerne er større end hunnerne og får store, muskuløse kinder, som vokser yderligere i parringstiden. Hunner bør være fuldt udvoksede og i god foderstand, før de sættes i avl, og alle avlsdyr skal være raske.

PARRING

I naturen parrer dyrene sig om foråret efter dvalen. Hannerne bliver aktive og territoriale, og hunnerne følger hannernes duftspor. I fangenskab holdes hannen og hunnen adskilt uden for parringstiden og sættes sammen under opsyn, når de er vågnet og ædt igen. Hold øje med bidsår, og adskil dyrene, hvis hannen bliver ved med at bide.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger som regel ét kuld om året, typisk 18-25 æg, og store hunner kan lægge langt flere; angivelserne går fra 7 til 66 æg. Et kuld vejer omkring 40 % af hunnens vægt. Det er angivet, at hunner i fangenskab kan lægge to kuld om året. I naturen bygger hunnen en rede af tørt græs, kviste og blade og bliver ved reden og forsvarer den. Giv hunnen et dybt, fugtigt gravelag, tørt redemateriale og ro. Graver hun længe uden at lægge, eller bliver hun sløv, skal hun til en dyrlæge.

INKUBATION

Æggene klækker efter 40-75 dage, i gennemsnit omkring 64 dage, afhængigt af temperaturen. En stabil temperatur omkring 29 °C giver flest klækkede æg og de største unger. Ved 32 °C eller ved temperaturer, der svinger mellem 25 og 35 °C, udvikler æggene sig hurtigere, men færre klækker, og ungerne bliver mindre. Udrugningsmedie og luftfugtighed er ikke dokumenteret for arten; i naturen ligger æggene i en rede af plantemateriale i jorden.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne vejer omkring 10 g og er 17-25 cm lange. De vokser meget hurtigt og er fuldvoksne efter fire-fem år. De får insekter og små byttedyr fem gange om ugen og har brug for kalk, UVB og rigelig varme. Hold ungerne adskilt efter størrelse, fordi store dyr æder små. Unger holdes aktive og fodrede gennem den første vinter.

Sundhed og typiske fejl

De fleste problemer skyldes fejl i pasningen. De typiske er:

- Metabolisk knoglesygdom ved for lidt kalk, D-vitamin eller UVB, med bløde kæber og skæve ben.
- Overvægt ved for meget fedt kød, for mange gnavere, for meget frugt og for lidt bevægelse. Vej dyret jævnligt; et pludseligt vægttab er et faresignal.
- Luftvejsinfektioner ved for lav temperatur eller en bund, der er konstant våd.
- Forbrændinger, hvis dyret kan nå varmepærerne. Afskærm dem.
- B1-vitaminmangel ved meget rå fisk med thiaminase og biotinmangel ved mange rå æg.
- Indvoldsorm og andre parasitter, især hos importerede dyr. Nye dyr bør stå i karantæne og have en afføringsprøve undersøgt.
- Problemer med hudskiftet ved for tør luft.
- Æglægningsbesvær hos hunner uden et egnet sted at grave.
- Vægttab eller sygdom under eller efter en vinterhvile hos dyr, der ikke var i god form.

Dyret skal til en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis det taber sig, holder op med at æde uden for en vinterhvile, trækker vejret med åben mund eller virker sløvt.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.